

NY MUSIK

i samarbete med
Wärenstams

Lindal & Lindal fiol & fiol

Jo Kondo: *Orient Orientation* (1973)

Aldo Clementi: *luCiAno BErio* (1995)

Jürg Frey: *No.1* (1990)

Claude Allgén: *Surge et illuminare* (1957)

Christian Wolff: *Short Suite* (1950)

Claude Allgén: *Canon perpetuum* (1958)

Aldo Clementi: *Canzonetta* (2006)

—paus—

Jo Kondo: *Quire* (2000)

Jürg Frey: *No.2* (1990)

Claude Allgén: *Rosa, rorans bonitatem* (1950?)

Christian Wolff: *Four Small Duos (No.1)* (2010)

Zoltán Jeney: *Heraclitus' Watermark* (1983)

Christian Wolff: *Duo for violins* (1950)

Claude Allgén: *Dedicatio ad Mariam* (1953)

Jürg Frey: *Petit fragment de paysage* (2009)

Anna Lindal och Eva Lindal – violin

Söndag den 19 oktober 2025, kl. 16.00

Wärenstams konsthall, Borås

Jo Kondo (f.1947) skriver: ”*Orient Orientation* är en duo för valfria melodiinstrument av samma slag. Skrivet 1973, är det ett av de första exemplen på vad jag kallar *sen no ongaku* (bokstavligen: lineär musik), musik där hela strukturen härleds från en enda melodisk linje. I *Orient Orientation* spelar de båda instrumenten samma melodi unisont, men ’unisont’ här använt i en mycket vid bemärkelse. Stycket kan indelas i fyra sektioner, var och en karaktäriserad av ett annat förhållningssätt mellan instrumenten: (1) strikt unisono, (2) unison tonhöjd men något annorlunda rytm, spelare två släpar efter något, (3) rytmiskt unisont men ibland skiljer sig tonhöjden åt, (4) emellanåt skiljer sig både tonhöjd och rytm. Som ett resultat av dessa unisona avvikelser uppstår en heterofon struktur.”

Aldo Clementis (1925–2011) *luCiAno BErio* för flöjt och violin (1995) är skrivet till tonsättarkollegan Luciano Berios 70-årsdag. Som ofta låter Clementi dedikanten stå för tonmaterialet – CABE. Det rör sig om en fyrstämmig kontrapunkt, en kanon i samtliga omvändningar, där två av stämmorna klingar svagare, som skuggor, och där flöjtens stämmor av naturliga skäl måst delas upp i ett slags bruten kontrapunkt.

(*unbetitelt*) I–VI, som omramas av (*invention*) och violinduo *No.1/No.2* (1990), hör till **Jürg Freys** (f.1953) första verkligt betydande verk. De består alla av variationer över uppåtgående skalor, som utsätts för en ”destillationsprocess”. I *No.1/No.2* återstår en enda skalfigur. I *No.1* spelas den unisont av båda violinerna och upprepas 16 gånger. I *No.2* varieras den först vad gäller registren och så småningom även vad beträffar tonhöjderna – men fortfarande är det bara en skala, inget mer.

Ante luciferum (troligtvis 1952–53) är **Claude Loyola Allgéns** (1920–1990) störst anlagda körverk, en mässa i hela 13 satser. I den femte, i övrigt fyrstämmiga satsen, *Grauale*, förekommer ett separat tvåstämmigt avsnitt: *Surge et illuminare*. Tonsättarens välsignelse att på detta sätt plocka ut en detalj ur ett större verk ges i skissböckerna, där samma komposition förekommer separat, dock under annat namn.

Först i **Christian Wolffs** (f.1934) verklista stod länge *Duo for violins* (juni 1950). Liksom i samtliga tidiga verk arbetar han där med ett mycket begränsat, kromatiskt tonmaterial. Detsamma gäller den obetydligt yngre *Suite* för flöjt och violin (5 juli) (f-fiss-g). Inför uruppförandet i Borås 2020 skrev tonsättaren: ”Stycket har aldrig framförts, det är så litet så jag tyckte väl inte att det var mycket lönt att offentliggöra

det. Och jag vet inte riktigt varför jag skrev det för flöjt och violin. Av någon anledning minns jag att Cage gillade det korta motivet med fyra 32-delsnoter”.

I **Allgéns** gigantiska *Quartetto V* (1958/1970) dyker det på sidorna 159–160 upp en liten evighetskanon, vilket nog ingen ens hade noterat i det täta, myllrande, fyrstämmiga flödet, om inte tonsättaren i noterna hade skrivit just *Canon perpetuum*.

Aldo Clementis *Canzonetta* (2006) är skrivet för två altflöjter (varav den ena kan vara inspelad). Ena stämman spelar en kortare tonslinga gång på gång (A), medan den andra spelar samma melodi, dock i annat tonläge och transponerad en halvton för varje varv liksom med ständigt varierad rytm (B, C, D, C, B). Egentligen inte alls särskilt långt från Jo Kondos idé om *sen no ongaku*.

Jo Kondo arbetar aldrig med kontrapunkt i traditionell mening, däremot har det klingande resultatet många likheter med flerstämmig musik. Men det rör sig oftast om ett slags schatteringar, harmoniska eller melodiska färgningar eller förskjutningar, av en enda melodi, det han alltså kallar *sen no ongaku*. ”Jag fann att en hoquetus-liknande klangväxling mellan instrumenten var en mycket användbar teknik vid detta sätt att komponera.” Genom åren har Kondo då och då återvänt till hoquetus-idén, såsom i *Quire* (2000), som skrevs till Ny Musiks 200:e konsert.

Rosa, rorans bonitatem (sannolikt 1950) är också en evighetskanon som fungerar som rena exempelsamlingen på hur **Allgén** bygger en melodi. Efter ett tonalt avstamp kromatiseras melodin mot tolvtonens gränstrakter och omfånget vidgas. Just denna lilla melodi ligger också till grund för två av tonsättarens större körverk, båda med titeln *Super flumina Babylonis*.

Four Small Duos No.1 (2010) (de övriga är för ackordeon, tubor respektive klarinetter) är uppbyggd på ett sätt som varit vanligt hos **Christian Wolff** på senare år, nämligen av ett visst antal korta fraser eller enskilda klanger som varje musiker spelar i valfri ordning. ”Beställdes för att framföras på Moderna museet i Los Angeles, och för att spelas i kapprummet, så bara två musiker i taget fick plats. En bisarr idé.”

Zoltán Jeneys (1943-2019) *Heraclitus in H* (1980) är utgångspunkt för en hel serie verk som lånar titel och idé från diktaren och bildkonstnären Dezső Tandori.

Heraclitus in H utgår från hans dikt ”Minnesmärke över Herakleitos”. Eftersom Herakleitos hör till det antika Grekland fick musiken anspela därpå – följaktligen en enstämig melodi, som bygger på variationer över antika grekiska skalor. Dessa skalvariationer bildar i sin tur grund för ett flertal verk. I *Heraclitus' Watermark* (1983) spelas denna melodi ännu en gång, men nu ackompanjerad av långa, uthållna toner (som är ett fragment av melodin i slow motion, och således bildar ett slags kanon). Dessa toner utgör alltså vattenstämpeln, ”vattenmärket” – samma musik, men inte i blank spegelbild, utan som långsamma ringar på vattnet.

Duo for violins (1950) ”är den första komposition jag skrev efter att jag inlett mina få kompositionslektioner för John Cage”, berättar **Christian Wolff**. ”Han lärde mig sitt strukturella tillvägagångssätt med systematiserade och fixerade aritmetiska proportioner, och att skriva melodier med inte mer än exempelvis fem tonhöjder. Tanken på att använda ett mycket begränsat material för att fokusera med vaken uppmärksamhet, ledde förmodligen till idén om att skriva stycken med mycket få tonhöjder (tre eller fyra) utan oktavtranspositioner. Jag tyckte – om man lyssnar noga – att den resulterande musiken var ganska varierad. På grund av mitt intresse för dissonans vid den här tiden, finns i det här stycket bara tre tätt liggande toner (d-ess-e).”

Claude Allgéns ursprungliga, tvåstämmiga version av *Dedicatio ad Mariam*, som återfanns i hans brandskadade hus efter dödsfallet, är daterad 11/3 1953 och bär den med tanke på titeln kanske något förvånande dedikationen S.C.G. (Soli Christo Gloria). Det är ett av mycket få exempel på att Allgén använder en tolvtonsmelodi. Som melodisk och kontrapunktisk konstruktion – det är en strikt kanon – är stycket ett mindre mästerverk, ett under av koncentration i samma kategori som exempelvis Stravinskys lilla *Double Canon* för stråkkvartett. Den 20 mars samma år, alltså drygt en vecka senare, fullbordade Allgén en version för fyrstämmig kör.

”... i de öppna, vaga, osäkra strukturerna upptäckte jag expressiva möjligheter att i min musik uttrycka skörhet, klarhet, riskfylldhet och något taktilt provande”, skriver **Jürg Frey**. Det kunde gälla *Petit fragment de paysage* (2009), en tvåstämmig sats utan angivna instrument. Stämmorna sätter in separat, men utan exakt samordning, rör sig ”cirkulärt”, upprepar sig, men har helt åtskilda material och tempi – likt moln-skuggor som glider över landskapet, långsamt men med olika hastighet. (Mycket riktigt finns även ett Frey-verk betitlat *Schatten der Bewegung* – Rörelsens skuggor.)